

RIFORMA DELLA SCUOLA

1971. XVII. évfolyam, 1—12. szám

A folyóirat hűen tükrözi az olasz társadalomban folyó politikai harc, és ezzel összefüggően az iskola megújításáért folyó küzdelem élesedését. A kiélezett politikai helyzet magával hozza a par excellence pedagógiai kérdések részletes, mélyreható elemzését, s ennek elmélyülését tekinthetjük az 1971. évfolyam sajátos vonásának. Önmagában az új iskola igénye már nem elégséges, el kell vetni a régit, de egyúttal tisztázni kell az iskola belső életének fejlesztési tendenciáit, olyan alapvető kérdéseket, mint az iskolavezetés demokratizmusának tartalma, a pedagógusok szemléletbeli átalakítása, az oktatás hatékonyságának fokozása, a növendékek alkotó erőinek kibontakoztatása.

Szerkezetileg két címszó uralja az évfolyam cikkeit: *Politika* és *Pedagógia*. A cikkeket zömükben erősen vitázó, élesen bíráló hangvétel jellemzi, szinte nincs olyan írás, amely valamilyen formában ne venné bonckés alá a meglevőt, a visszahúzó, mindazt, ami az uralkodó osztály érdekeit szolgálja.

A *Politika* címszó alatt szereplő cikkek túlnyomó része az iskolára vonatkozó hivatalos törvényjavaslatokat vizsgálja, élesen rávilágítva a javaslatok nyílt vagy rejtett konzervatívizmusára és a legtöbb esetben szembeállítja a maga konstruktív koncepcióját. A szenátusban megvitatott egyetemi reform ellentmondásait és következetlenségeit mutatja be GIORGIO PIOVANO: *Occasione legislativa e prospettive (Törvényhozási alkalom és perspektívák. 1. szám)* c. cikkében. Félő, hogy elmulasztják a mélyreható egyetemi reform megvalósításának történelmi pillanatát, most amikor az országban általános az óhaj a megújódásra — írja aggodalommal —, mert a reformjavaslat nem nyújt perspektívát ahhoz, hogy az egyetem szellemében gyökeres változások történjenek. Ehhez a tanuláshoz való jog biztosítására, új didaktikára, a hallgatók önkormányzatára van szükség. Meg kell szüntetni az egyetem „külön test” jellegét, hogy érvényesülhessen a társadalom demokratikus erőinek befolyása. Az új didaktika az oktatás és a tudományos kutatás egységére épül, az oktatók és a hallgatók közötti

új viszony azt jelenti, hogy az ex cathedra előadások helyét csoportos kutatások foglalják el, olyan kutatások, amelyek számításba veszik a hallgatók érdeklődési körét is. A tanuláshoz való jog gyakorlásának eldöntését azok hatáskörébe kívánja utalni a szerző, akiket az uralkodó rendszer nemcsak az egyetemről, de még az alsóbbfokú iskolákból is kizárt: a munkástömegek és azok képviselői hatáskörébe.

Az iskola minőségi átalakítására tett, általános rendszerré fejlesztett koncepció az *Una proposta unitaria (Egységes javaslat. 1. szám)* c. cikk, amely a szakszervezetek számára nyújt szintézist a kötelező iskola (scuola dell'obbligo) alapvető reformjához. Olyan iskolát kell teremteni, amely a dolgozók életkörülményeit nemcsak figyelembe veszi, de e körülményeket meg is akarja változtatni. A javaslat a tanuláshoz való jog biztosítását sürgeti minden állampolgár számára, egészen az egyetemig, különös tekintettel Dél elmaradott viszonyainak felszámolására. A javaslat nagy értéke, hogy a széles strukturális megújítással összhangban a személyiségfejlesztés feltételeit is részletesen kifejti.

A reformkövetelések röviden így foglalhatók össze: Az iskolai előmenetelben mutatkozó egyenlőtlenség gyökerei az életkörülményekben találhatók, ezért a 3—6 éves korig valamennyi gyerek számára óvodát kell biztosítani. Azonnali és széles körű iskolaépítési programot kell kialakítani, tényleges ingyeneséget megvalósítani, beleértve a tankönyveket, a menzát, a közlekedést. Maximálisan 20 tanulót elhelyezni egy osztályban. További feladatok: az egésznapos iskola fokozatos kiépítése, a differenciáló osztályok megszüntetése, az iskola speciális szakemberekkel (orvos, pszichológus, szociológus) való ellátása, az osztályozás és buktatás helyébe új értékelési módszerek kialakítása és bevezetése, az iskola-kötelezettség kiterjesztése 16 éves korig. A kötelező iskola reformját alapul véve kell hozzákezdeni a közműiskola (scuola secondaria superiore) radikális átalakításához. Itt fokozottabban előtérbe kerülnek a módszer, a tartalom és a munkastílus kérdései. Új tervet kell kidolgozni új tantárgyak (közgaz-

daságtan, szociológia) bevezetésével, fokozottabb hangsúlyal a természettudományokra. Meg kell teremteni a kulturális tevékenység széles skáláját és szorosabb kapcsolatot a demokratikus erőkkal, a társadalmi valósággal.

A tervezet a közösségi élet alapvető kritériumait is felvázolja: a tanulók önkormányzati szervének, a tanulók tanácsának működtetésével, kritikai állásfoglalásuk rendszeres gyakorlását kell biztosítani, a fegyelmi normákat úgy demokratizálni, hogy a tanárok és tanulók közötti szakadék egyik nem jelentéktelen oka, az „inkvizíciós” módszerek örökre eltűnjenek.

A fenti követelmények az igazi demokrácia körvonalait bontakoztatják ki. Olyan egységes koncepció ez, amelyben a nevelés minden tényezője meghatározó jelentőséggel bír. A tervezet végkövetkeztetése mélyen humánus: „Az iskola méltóságát csakis az autokratizmus minden megnyilvánulásával való radikális, gyors és végleges szakítás biztosíthatja” és ez a munkásosztály harcaihoz méltó program.

A szintézisre való törekvést mutatja az a tanulmány is, amelyet egy nyolc tagú kollektíva készített és amely az állami, öt évre szóló pénzügyi terv perspektívatlanságával szembehelyezi a maga, tényekre és adatokra épülő elaborátumát és pontos tervet készít a rendelkezésre álló keretek felhasználására. A cím önmagában is sokat mondó: *Sette — per una scuola diversa (Hét területen többet egy más iskoláért, 8. sz.)* vagyis több területet, több időt (egésznapos iskolát), több évet (kötelező iskolát 16 éves korig), több felszerelést, több pedagógust, több iniciatívát, és több hatáskört egy más iskola érdekében. E témát más oldalról közelíti meg GIUSEPPE CHIARANTE *Nello scarto tra analisi e obiettivi* c. cikkében (*Eltérés az elemzés és célkitűzések között, 10. szám*). Ismerteti az ország öt éves gazdasági tervjavaslatának iskolai vonatkozásait és rámutat arra, hogy a javaslat az iskola valóságának elemzése nélkül készült.

A konkrét tényekre épülő bizonyítás egy másik példája LUCIO BUFFA: *Cinque anni in Campidoglio* c. írása (*Öt év a Capitoliumon, 4. szám*), ebben a baloldali erőknél Róma városi közigazgatásával szemben folytatott öt éves harcáról számol be. Azért küzdöttek, hogy a beruházások ne a magánérdekeket, ne a spekulációt szolgálják, hanem az iskola érdekeit.

A harcban való aktív és konstruktív részvétel bizonyítéka az Olasz Kommunista Párt iskola-szekciójá által kidolgozott törvénytervezet a középiskola reformjára vonatkozóan (*Nuovo ordinamento della scuola secondaria superiore, 2. szám*). Az e javaslatról rendezett konferencián (*Dalla conferenza comunista sulla scuola secondaria superiore*) a résztvevők egyetértettek abban, hogy az iskolának olyan egységeket kell kialakítania, akik képesek a társadalomra hatást gyakorolni, akár a gépek,

akár az irodalom, a művészetek vagy a filozófia „technikusa” lesznek. 16 éves kortól a serdülő ifjú a felnőttek világához kapcsolódik, tehát ki kell kerülnie a felnőtteknek való alárendeltségből. ADRIANO SERONI éppen azt tartja jelentősnek, hogy a konferencia a törvényjavaslat alapján az iskola funkcióját kívánta tisztázni. PAOLO FRANCHI az OKP törvényjavaslatának legfőbb értékét abban látja, hogy minden korábbi javaslatnál kiforrottabb és tudatosabb, valamint abban, hogy nyilvánvalóvá teszi az iskola átalakításának komplex tervezete és a mozgalmi harc közötti szoros összefüggést.

A kommunisták álláspontjukat minden lehetséges alkalommal határozottan és egyértelműen fejtik ki. Ennek meggyőző dokumentuma GIUSEPPE CHIARANTE az *Unificare o moltiplicare (Egyesíteni vagy megsokszorozni, 8/9. szám)* c. cikke, amelyben a „Biasini-bizottság” munkájáról számol be és ismerteti a bizottság elnökének a miniszterhez intézett levelét, valamint M. A. MANACORDÁNAK, a bizottság egyik tagjának e levélre vonatkozó észrevételeit. A bizottságot a közoktatásügyi miniszter hívta életre, azmal a feladattal, hogy készítsen tervet a középiskola (scuola media superiore) megreformálására, „a jelenlegi olasz iskolarendszer megváltoztatására, amelyben a humanisztikus-tudományos és az empirikus-alkalmazott képzés egymással szembenálló koncepcióvá merevült”. ODDO BIASINI a miniszterhez írott levelében az öt éves egységes középiskola mellett foglal állást, szerinte ennek kialakítása két ütemben történhet. Az első lépés a szakmai specializálás felszámolása a technikumokban és a technikai képzés bevezetése a gimnáziumokban, ami a ma még mindkét vonatkozásban „csonka” iskola egyesítését jelenti. Ez az első lépés BIASINI szerint viszonylag rövid időn belül megvalósítható. Második lépésként azt javasolja, hogy széles körű tudományos kísérletek alapján meg kell reformálni a tanterveket és a metodológiát, ennek végrehajtásához viszont, úgy véli, hosszabb időszakra, 8—10 évre van szükség. MANACORDA kimutatja ennek az álláspontnak a tarthatatlanságát, meggyőzően bizonyítja, hogy a régi rossz rendszert kísérletezés címén fenntartani nem jelent mást, mint az iskola tényleges megreformálásának elhalasztását. A kísérlet csak akkor lesz reális, ha az egységes középiskola létrehozásával egyidőben kerül sor a tartalom és módszerek megújítására.

Egy jelentős konferenciáról olvashatunk a 4. számban, amely Abbadia San Salvatoreban zajlott le és amelyről GIORGIO BINI számol be *Il tempo perso (Az elveszett idő)* címmel. A konferenciát a firenzei Scuola — città c. pedagógiai folyóirat kezdeményezésére hívták össze, központi témája az egészséges kötelező iskola problematikája volt. LAMBERTO BORCHI professzor, a lap szerkesztője vitaindítójában

három kérdést emel ki: a kötelező iskola reformját nem lehet elválasztani a középiskola reformjától; a reformokkal elsősorban a munkáscsaládok gyermekeinek hátrányos helyzetét kell megszüntetni; a pedagógusokat pedagógiai, szociológiai, antropológiai alapismeretekkel kell felvértezni. A vita középpontjába az iskola nevelési funkciója került. A népnek az az érdeke — szögezük le —, hogy az iskola harmonikusan fejlett forradalmi típusú embert neveljen. A pedagógiai törekvéseknek a politikai gyakorlatban kell realizálódniuk.

Az általános jellegű témák mellett egy-egy részletkérdés tüzetesebb megvilágítására is sor kerül a folyóiratban. Fontos politikai kérdés az iskolavezetés demokratizmusa és a pedagógusok minőségileg megváltozott szerepe. FRANCO COPPA *Il preside pesa (Az igazgatónak súlya van, 4. szám)* c. cikkében kiemeli a kormányparti törvényjavaslat sok megoldatlan problémája közül az iskola irányítójának kérdését. Bár a javaslat szól az iskolatanács (Consiglio d'istituto, Consiglio di direzione dei docenti) szervezéséről, mégis lényegében változatlanul hagyja az igazgató döntési jogát, és ezzel konzerválja az iskolai bürokráciát, az autokratizmust. Az igazgató teljhatalma olyan akadályozó tényező, amely csírájában elfojtja mind a tanárok, mind a növendékek részéről felmerülő új törekvéseket. Időről időre lehet ugyan eredményeket kicsikarni, de ha a törvényjavaslat fenntartja az igazgató uralmát, akkor éppen a pozitív kisebbség — ilyen ma már szerencsére minden iskolában található — tevékenységének vet gátat, és a szükséges valódi demokrácia helyett csak áldemokratizmus fog érvényesülni.

Az új típusú iskola megteremtésének előfeltétele a pedagógusok helyzetének tisztázása. ALBERTO ALBERTI (*Gli insegnanti nel piano, Pedagógusok a tervben, 6/7. szám*) felteszi a kérdést: milyen hite van a Közoktatásügyi Minisztérium által készített tervjavaslatnak? A kételyt a javaslat számtalan bizonytalan tényezője teszi indokoltá. Maga a tervjavaslat nem veszi figyelembe a pedagógusok kezdeményezéseit, nevelési kutatásaik iránt érzéketlen, továbbképzésükre tett javaslatai bürokratikusak. Az iskola jelenlegi krízise részben abból fakad, hogy a kezdeményező, nevelni akaró és a neveléshez értő pedagógusok nem kapnak ösztönzést, részben pedig abból, hogy nincs biztosítva a tantestületek felfrissítésének lehetősége. LUCIO DEL CORNO szerint (*Insegnanti contro, A pedagógusok szemben állnak, 6/7. szám*), ha fokozódik az igény, hogy a pedagógusok legyenek a nevelési folyamat szervezői és alkalmazzák a legmodernebb módszereket, akkor ez feltételezi, hogy a konzervatív réteget, a közömböseket, sőt a szembenállókat is meg kell nyerni. Meg kell velük érteni, hogy különben menhetetlenül túlhaladja őket koruk.

GIUSEPPE FIORI a *Tra la burocrazia e la realtà sociale (Bürokrácia és társadalmi valóság között, 6/7. szám)* c. cikkében arról ír, hogy a pedagógusoknak az oktatási technológiák új eszközeivel kell előmozdítaniuk a növendékek intellektuális fejlődését. A tanárok felkészültebb kisebbségének kell az irányítást kézbe vennie és az oktatómunkát gyakorlatibbá tennie. A tervjavaslat szól a pedagógusgárda megújításáról, anélkül azonban, hogy ennek elveit tisztázza volna.

A társadalomban végbemenő politikai harc izgalmas formáiról kapunk tájékoztatást SESA TATO *Pieno tempo a Rivoli (Égésnapos iskola Rivoliban, 12. szám)* és A. ALBERICI, M. R. VASUMI, G. GOVONI: *Dal quartiere alla scuola (A kerülettől az iskoláig, 10. szám)* c. írásokban. Rivoli község baloldali vezetősége messzeemenően támogatja egyik általános iskola pedagóguscsoportjának kezdeményezését. A munkásszülők segítségével az egyes osztályokban tanulócsoportokat alakítottak ki, megszüntették a házi feladatokat, az osztályozást, a hivatalos tankönyvek használatát. A következő lépés volt az égésnapos iskola létrehozása, a szülők anyagi megterhelésének csökkentése. Ennek az iskolának társadalomnevelő szerepe éppen abban áll, hogy ráébreszti a szülőket a rossz hagyományok felismerésére, és aktivitásra készíti őket. Ez nem volt könnyű feladat, hiszen a szülők kezdetben bizalmatlanok voltak, féltek, hogy az új törekvések lerombolják a hagyományos tanulói engedelmességet. Ma már a szülők közvetlenül győződhetnek meg arról, hogy az új rendszer hatékonyabb, a gyermekek fegyelmezettek, ismereteik alaposabbak, azokat jól tudják rendezni és alkalmazni.

Ennek az új szellemnek egy másik feltűnő bizonyítéka mindaz, ami egy bolognai általános iskolában történt. A Corticella városnegyed iskolatanácsa az osztályozás lezárásának megkezdése előtt kötelezte a vezetőseget, hogy az iskola tevékenységét érintő fő kérdésekben (az oktatás tartalma és módszerei, az osztályozás és buktatás, a nyári munka stb.) szervezzenek nyilvános vitát. Ezt a merész lépést többek között az is indokolta, hogy az 1968/69-es tanévben 48% volt a bukási arány és ez elsősorban a munkásosztály gyermekeit sújtotta.

Verso la scuola cím alatt közérdekű, az iskola belső problémáit érintő tanulmányokat közöl a folyóirat.

FERNANDO ROTONDO: *Donne in cattedra: terza dimensione (Nők a katedrán: harmadik dimenzió, 2. szám)* c. tanulmánya kettős problematikát közelít meg. A probléma egyrészt úgy jelentkezik, mint általában a „pedagógusok helyzete”, de úgy is, mint a „nők helyzete”. A szerző annak megállapítása után, hogy a tantestületekben köztudottan egyre

több a nő, felteszi a kérdést: milyen pedagógiai, politikai és társadalmi következményel jár ez a jelenség. Elemzi a nő helyzetét a kapitalista társadalomban általában, majd a nő változatlanul alárendelt szerepét a mai olasz viszonyok között. Az a metafizikus koncepció, amely a nőt alacsonyabb rendűnek és természeténél fogva a férfi alárendeltjének tartja, ma is érvényesül. Ebből következik, hogy a pedagógusnők jelentős része az iskolát csak másodállásnak tekinti. A kettős szerepben — dolgozó és háztartásbeli — az első az utóbbinak van alárendelve. Ez magyarázza politikai konzervativizmusát, az autokratizmus tiszteletét és a tartózkodást mindennel szemben, ami új. E szembenállással vélik megakadályozni, hogy a „háztartásbeli-feleség-anya” és a dolgozó nő közötti belső konfliktus drámai módon ki ne robbanjon.

Ugyancsak a pedagógusoknak a társadalomban elfoglalt szerepével, a pedagógus hivatástudattal foglalkozik MARCELLO DEI: *Identificazione, motivazione e prestigio (Azonosulás, motiváció és tekintély)* c. írása az 5. számban, és a téma folytatása a 6/7. számban: NEREO BORTOT *Autoritarismo e repressione nella scuola secondaria (Parancsuralom és megtorlás a középfokú iskolában)* c. írása. Ezek az írások a pedagógusmagatartás összetevőit kutatják kérdőívek segítségével. MARCELLO DEI egy Rómában készített felmérés tapasztalatait elemzi. E felmérés — mintavétele egy szélesebb vizsgálatnak — 106 pedagógus véleményét tartalmazza. 12 kérdés kutatja az elhivatottság, a hivatástudat mértékét. Néhány példa: Milyen indítékok alapján lépett a pedagógus pályára? Erre a kérdésre a férfiak 65°/_o-a, a nők 60°/_o-a úgy válaszolt, hogy nem talált jobbat, illetve ezen a pályán sok a szabad idő. Egy másik kérdésre — A tanítás mellett más munkakört is betölt-e? — adott válaszokból kiderül, hogy a férfiak 51°/_o-a dolgozik iskolán kívül, ami azt is jelzi, hogy a pedagógus pálya nem elégíti ki őket. Arra a kérdésre, hogy „véleményük szerint az elkövetkező 10 évben foglalkozásuk presztízse növekszik vagy csökken?” — a férfiak 53°/_o-a pesszimista módon nyilatkozik.

NEREO BORTOT ugyanezen kérdőívnek a tekintélyelvre vonatkozó válaszaiból von le következtetést. Az egyik kérdés az iránt érdeklődik, mit tart a pedagógus elsőrendű feladatának: a fiatalok nevelését vagy a tanári tekintély fenntartását nélküli kivívását. A válaszokból az derül ki, hogy a pedagógusok a tekintély fenntartását, az utasítások végrehajtását tartják elsőrendűnek. A tekintélyvel kispolgári értelmességét igazolja a tanulókkal való kapcsolatra adott válaszok túlnyomó többsége: ellenzi a vitalehetőséget, az osztályzatokba való beeszlási jogot stb. A kérdőív különösen abban kíván tájékozódni, hogyan foglalnak állást a pedagógusok az ifjúsági

mozgalmak követeléseivel szemben, mi a véleményük az iskolavezetés és a tanárok, valamint az iskolavezetés és a tanulók között az utóbbi időben kirobant konfliktusokról. A válaszok többsége elítélő, és ha tesz is engedményt, csak óvatos megszorításokkal.

Ugyancsak kérdőíves vizsgálódás eredményeit összegezi TINA PANNACCI *Il sesso del preside* (8/9. szám) c. tanulmányában. Megkérdeztek 40 általános iskolai igazgatót arról, hogyan történik a szexuális felvilágosítás iskolájukban. Az igazgatók a nagyon nyílt kérdésekre moralizáló vagy általánosságban mozgó válaszokat adtak, esetenként pedig megkerülték a válaszadást. Az iskolában előforduló szexuális konfliktusokról nehezen vallottak, ha igen, szigorú büntetésekről számoltak be, és nem e konfliktusokkal kapcsolatos pszichológiai, pedagógiai munkájukról.

A *Pedagógia* cím alatt sok szó esik a tanulmányi munka hatékonyságának fokozására szervezett kísérletekről, a tankönyvek elavult szövegeinek felülvizsgálatáról, a személyiség teljesebb alakítása érdekében tett újszerű próbálkozásokról.

Sperimentazione nella secondaria superiore (Kutatómunka a középiskolában), 6/7. szám) c. tanulmány a különböző iskolatípusokban folytatott kísérletekkel foglalkozik. A modenai Fermi-iskola abból indul ki, hogy Olaszországban sohasem tudták megoldani az oktatás-munka, általános műveltség—szakma egyesítését, jelenleg az egész oktatás atomizált, nincs interdiszciplináris egységesítő jellege. A tömegek harca, a diákmozgalmak kikényszerítik a színvonal gyökeres javítását. A Fermi iskolában csoportmunka folyik, amely kiiktatja az oktatásból a formális elemeket, a hagyományos módszerek elidegenítő gyakorlatát. Nem egyszerűen szakembert kívánnak nevelni, hanem olyan személyiséget, aki társadalmi szerepével is tisztában van, és képes cselekedni a társadalom megváltoztatásáért. Vallják, hogy a mai „technikus” típusának kialakításában történelmi-társadalmi, természettudományos-technológiai és matematikai-logikai felkészítésnek kell érvényesülnie.

Új művelődési anyag kidolgozásán munkálkodnak a brindisi intézet tanárai és tanulói. A művelődési anyag elsajátításának feltételeként minden osztályban ifjúsági tanács működik, legfeljebb hat tagból álló munkacsoportok alakulnak, a hivatalos tanterv helyett munkahipotézist készítenek és a hagyományos tananyagok helyett a tanulók megadott témákat elemeznek. A tanulói aktivitást megkötő tankönyvek helyett osztálykönyvtárakat létesítenek, ezzel vetik meg az alapját az önálló kutatómunkának.

Az olasz pedagógus közvélemény egyik központi problémája jelenleg a teljesítményértékelés hatékonyabb megoldása. Tisztázásra

váró kérdés az oktatás tartalmának és módszereinek megújítása. A tantervvel összefüggésben többféle vélemény alakult ki: a tantervek teljes elvetése, kritikai átdolgozása, vezérfonalként való felhasználása vagy továbbfejlesztése a tanulók kutatómunkája nyomán. A. M. QUATTRINI LUGLI: *Rendimento e valutazione* (1. szám) c. cikkében a szerző bemutatja új oktatási rendszerét, amelynek lényege a csoportmunka: a tanulók szabadon választott formákban dolgoznak. Számára is tanulságos volt, ahogyan a növendékek a csoportokat „szorgalmas” és „hanyag” tanulókból összeállították, és imponáló érettséggel felosztották a megadott témát egymás között. Az osztályozással kapcsolatban a sokféle próbálkozás végkövetkeztetése az volt, hogy a csoportmunkában nem a jegy számít, hanem a tanulók hozzáállása és munkamódszere, ezt pedig csak magának a csoportnak a segítségével lehet megítélni.

A folyóirat több száma foglalkozik a tankönyvek minőségével. A vitát A. ZAVARONI indítja el *Secondo le disposizioni (A rendelkezéseknek megfelelően, 2. szám)* c. írásával, amely egy tanuló gondolatával kezdődik: „megtanítják nekünk a tegnapi politikáját, hogy távollatásnak a ma politikájától”. Ma a tankönyv a kutatási tevékenységet, a kritikát, a kiegyensúlyozott és szabad fejlődést akadályozó tényező, és a tanár kezét is megkötöti a szabad választásban. *Con il libro di testo non si può continuare (A tankönyvvel nem lehet folytatni)* címmel folyamatosan jelennek meg terjedelmes tanulmányok, tankönyvelemzések. A luccai nevelési munkacsoport (5. szám) a hivatalos tankönyv használatából fakadó ellentmondásokra világít rá. A tankönyv mindent készen nyújt, és így a lexikális tudás, és egyben a tekintélyelv hordozója is. A tankönyv sok családban az egyetlen kulturális eszköz, és veszélye abban rejlik, hogy mivel az uralkodó osztály gondolatvilágát fejezi ki, a tudományos gondolkodás féjkévé válik. Igazi értéket csak a kiadó számára jelent. A tankönyv funkciója nem lehet más, mint az alkotó, önálló gondolkodás előmozdítása.

A 6/7. szám három, a fenti témát továbbfejlesztő beszámolót tartalmaz. GRAZIANO BONONI a bolognai tanítók tankönyv-szövegelemzését ismerteti. A tanítók statisztikai adatokkal és tények alapján meggyőző erővel bizonyítják a burzsoá ideológia jelentkezését és következetes érvényesítését. E tankönyvekben gyár, munkás, osztályharc, sztrájk nem létezik. Elvi álláspontok: a férfi aktív, a nő passzív, engedelmeskedni kell és hangyaszorgalommal dolgozni. Minden egyéb a gondviselés dolga. A szándék nyilvánvaló, az adott helyzet fenntartás nélküli elfogadására kell nevelni. Egy másik vizsgálati szempont volt, hogyan kap helyet a tankönyvekben az ellenállás mozgalma. A szerzők rámutatnak a hamisításokra,

az igazság elhallgatására. A felsőtagozat tankönyveiben a filofaszizmus rejtettebb formáit is feltárják. A tankönyvszerzők az objektivitás leple alatt megszürik a múlt kényes kérdéseit és ezáltal a múltat elfogadhatónak mutatják be. Ebből már önként következnek, hogy a jövőt is ellenvetés nélkül kell elfogadni.

Két milánói tanácskozás a tankönyvkiadás gazdasági vonatkozásaival foglalkozik, szembeállítva a kiadóvállalatok nyereségét a szülőkre súlyos anyagi megterhelésével. (Pl. a kötelező iskola felső tagozatának három éve alatt egy tanuló tankönyvei több mint hatvanezer lírába kerülnek.)

FERNANDO ROTONO a 8/9. számban — szemben azokkal, akik a tankönyvnek, mint a metodológiai szabadság és didaktikai kísérletezés akadályának elvetése mellett foglalnak állást — azt a véleményt hangoztatja, hogy a tankönyvet nem lehet teljesen nélkülözni, de meg kell szüntetni hamis tekintélyét, azt a szerepét, hogy az igazság vitathatatlan forrása, le kell lepenni az objektivitásának látszatát.

A gyermekek érdeklődésének lekötésére, képességeik sokirányú fejlesztésére irányuló kísérletek eredményeiről is találunk beszámolókat a lap hasábjain. REMO ROSTAGNO: *Piu tempo per i ragazzi di Collegno (Több időt a collegnói gyerekek számára, 2. szám)* c. cikkében arról számol be, hogy olyan modern napközti otthont szerveztek, amely lehetőséget biztosít a foglalkozások közötti szabad választásra. Tanfolyamok indulnak: fényképezés, újságírás, színház, idegen nyelvek, sporttevékenységek gyakorlására. Collegno így halad az egészsznapos iskola megvalósítása felé.

A tanulók kollektív foglalkoztatásának nagyon végiggondolt, hatékony módja TERESA MATTEI és MARCELLO PICCARDO vállalkozása. *Il cinema fatto dai bambini (Film, amelyet gyerekek készítenek, 6/7. szám)* c. cikkében LUCIO LOMBARDO RADICE értékeli a kezdeményezés pedagógiai jelentőségét és ismerteti az egész gyártási folyamatot, a téma megszületésétől a vetítésig. A filmkészítés komplex tevékenység: a gyerekek vitakoznak, témát keresnek, írnak, rajzolnak, költségvetést csinálnak, a technikai lebonyolítás sokféle teendőt végez. Lázás tevékenység hónapjai ezek — az „örömteli távlatok” izgalmaiban. A pedagógusirányítással végzett kísérlet megfordítja az információk tradicionális irányát: a film révén az információ a gyermektől jut a felnőttekhez.

A folyóirat sokszálú, színes hírayagban rendszeresen közli az ország különböző részeiből befutó pedagógus-veleményeket, pedagógiai helyzetjelentéseket, a *Didattica* című melléklet pedig módszertani segítséget nyújt az egyes tantárgyak oktatásához, az ismertetett reformtörekvések szellemében.

BÓLYAI IMRÉNE